

به نام خدا

نقد ادبی

(آشنایی با مکاتب نقد و آفاق نقد عملی)

دکتر مسعود سپه‌وندی

(استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد)

فرانک فرشید

(مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم آباد)

انتشارات نویسنده

۱۳۸۹

سرشناسه	: سپهوندی، مسعود - ۱۳۵۰
عنوان و نام پدیدآور	: نقد ادبی (آشنایی با مکاتب نقد و آفاق نقد عملی) / مسعود سپهوندی، فرانک فرشید.
مشخصات نشر	: اراک: نشر نویسنده، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری	: ۲۶۸ ص.
شابک	: ۵۵۰۰۰ ریال: 978-600-5674-39-2
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
پادداشت	: کتابنامه
موضوع	: نقد ادبی
موضوع	: نقد نویسی
شناسه افزوده	: فرشید، فرانک
ردمبندی کنگره	: PNA۱/س۲ ۱۳۸۹
ردمبندی دیوپی	: ۸۰۱/۹۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۱۰۸۰۷۰

نشر نویسنده

نقد ادبی

(آشنایی با مکاتب نقد و آفاق نقد عملی)

دکتر مسعود سپهوندی - فرانک فرشید

ناشر: نشر نویسنده

چاپ و صحافی: نویسنده

طراح جلد: علی فرهادی

اجراء جلد: سمیه عسکری

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۵۰۰

بها: ۵۵۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۷۴-۳۹-۲

نشانی: اراک - خیابان دانشگاه - احسان ۱۸، پلاک ۱۴۵ - ۱۰

کد پستی: ۳۸۱۷۸-۷-۶۵۸۷ تلفن: ۳۲۵۷۱۸۴-۰۸۶۱

www.nevisande.org

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

متأسفانه اکثر کتاب‌های تألیف شده در زمینه‌ی نقد ادبی بیشتر به تاریخچه‌ی نقد و معرفی مکاتب نقد ادبی از چشم انداز غرب، بدون ذکر شواهد فارسی و نقد عملی پرداخته‌اند. این در حالی است که دانشجوی رشته‌ی ادبیات بیش از آنکه نیازمند آشنایی با مکاتب نقد ادبی باشد نیازمند آشنایی با شیوه‌ی نقد نویسی (نقد عملی) است. و می‌توان گفت تنها کتابی که از لحاظ شیوه‌ی نقد نویسی (نقد عملی) اهمیت خاصی دارد، کتاب «راهنمای رویکردهای نقد ادبی»^{*} است. زیرا نویسندگان این کتاب، علاوه بر معرفی آن دسته از مکاتب نقد ادبی که برای دانشجویان ضروری است به ذکر شواهدی از ادبیات انگلیسی نیز پرداخته‌اند و عملاً شیوه‌ی نقد نویسی را آموزش داده‌اند.

در این کتاب نیز سعی ما بر این است که ضمن معرفی مکاتب مهم نقد ادبی و ذکر تاریخچه‌ی مختصری از آن برای هر کدام نیز شاهد مثال فارسی آورده، تا دانشجویان بتوانند با «شیوه‌ی عملی» نقد، آشنا شوند و در پایان ترم، خود قادر به نقد بسیاری از داستان‌ها، اشعار و نمایش‌نامه‌ها و به طور کلی هر اثر ادبی باشند. به عنوان مثال در فصل مربوط به نقد فرمالیستی کوشیده‌ایم که دانشجویان علاوه بر آشنایی با سیر تاریخی این نقد و نیز آشنایی با نظریات عمده‌ی فرمالیست‌ها با ذکر چندین شاهد مثال از شاهکارهای ادب فارسی آن‌ها را با شیوه‌ی نقد عملی آشنا کنیم. و شیوه‌ی نقد را از حالت آکادمیک که

^{*} اثر: ویلفردال. گورین و دیگران، ترجمه‌ی زهرا مبین خواجه‌انشارات اطلاعات، ۱۳۷۰.

صرفاً به تعریف نقد و معرفی چند مکتب ادبی غربی منحصر می‌شود خارج کرده و سعی کنیم فضای کسالت آور و خسته‌کننده‌ای را که احیاناً بر برخی از کلاس‌های نقد ادبی حاکم است، زدوده و با ذکر این نمونه‌ها، شور و جذابیت بیشتری را به این درس بدهیم. و نیز در پایان هر فصل از دانشجویان بخواهیم که خود یک یا چند نمونه از شاهکارهای ادب فارسی را نقد نمایند، و به این ترتیب عملاً شیوه‌ی نقد ادبی را فرا گیرند.

البته نویسندگان این سطور خود به قطع و یقین معترفند که این کتاب خالی از اشکال نبوده و در حد داند تا با راهنمایی‌های استادان ارجمندی که در این زمینه تألیفاتی دارند و نیز ارشادهای سایر همکاران، در چاپ‌های بعدی به رفع این نواقص پردازند. واقعیت آن است که در پاره‌ای از موارد نیز نویسندگان این کتاب به واسطه‌ی محدودیت‌های تحلیلی قادر به آوردن شاهد مثال فارسی در برخی از نقدهای عملی نبوده‌اند. مانند نقد پساساختارگرا و یا پست مدرنیست و... و دلیل عمده‌ی آن، کمبود و یا نبود آثار فاخر ادبی فارسی است که احیاناً مطابق با اصول این مکاتب نگاشته شده باشند.

به هر روی تألیف این کتاب حاصل نکته‌ها و اندوخته‌هایی است که نویسندگان آن در دوره‌های گذشته از محضر استادان بزرگ و بسیار ارجمندی مثل جناب آقای دکتر سیروس شمیسا، فراهم آورده‌اند و مفتخر به آنند که با شیوه‌های نقد ادبی، اول بار در کلاس‌های این استاد فاضل و برجسته آشنا شده‌اند و خود را به نوعی ریزه‌خور خوان الوان اندیشه‌های نغز آن معلم عزیز می‌دانند، که:

کیمیایی بود صحبت‌های او	کم مباد از خالهی دل پای او!
او یکی شاخی بُدی از نخل خُلد	چون گرفتم او مرا تا خُلد برد
هر کجا هست آن حکیم اوستاد	بانگ او زین کوه دل خالی مباد!

مسعود سپه‌وندی - فرانک فرشید

خرم آباد - تابستان ۱۳۸۹.

فهرست مطالب

فصل ۱: ادبیات چیست؟	۷
فصل ۲: نقد ادبی چیست؟	۱۳
فصل ۳: تاریخچه مختصر نقد ادبی	۲۹
فصل ۴: نقد متنی یا تصحیح متون	۴۹
فصل ۵: نقد سنتی و رویکردهای آن	۵۷
فصل ۶: فرمالیسم (شکل گرایی)	۷۹
فصل ۷: ساختارگرایی و پساساختارگرایی	۱۰۹
فصل ۸: شالوده شکنی	۱۲۳
فصل ۹: نقد نوین	۱۲۹
فصل ۱۰: نقد روانشناسانه	۱۳۹
فصل ۱۱: نقد اسطوره گرا	۱۶۳
فصل ۱۲: پست مدرنیسم (پسا مدرنیسم)	۱۹۱
فصل ۱۳: نقد فمینیستی (اصالت زن)	۲۰۳
فصل ۱۴: نقد هرمونوتیک	۲۱۱

فصل ۱۵: نقد مارکسیستی	۲۲۱
پیوست‌ها	۲۳۱
نمایه‌ی اعلام	۲۵۳
نمایه‌ی آثار	۲۵۷
گزیده‌ی منابع و مأخذ	۲۵۹